

**CENTRUM
EUROPY
WSCHODNIEJ**

UNIwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

Walenty Baluk

Ukraińcy wobec integracji europejskiej

Copyright © Centrum Europy Wschodniej UMCS

REDAKCJA NAUKOWA:

Prof. dr hab. Walenty Baluk

Dr Nadia Gergało-Dąbek

OPRACOWANIE GRAFICZNE I ŁAMANIE:

Mgr Barbara Targońska

WYDAWCA:

**Centrum Europy Wschodniej
Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie**

ul. Zana 11, 20-601 Lublin,
tel. (+48) 81 537 64 04; tel./faks (+48) 81 537 64 61
biuro@centrum.umcs.pl
<http://www.centrum.umcs.pl>

KOMENTARZE / POLITYKA / Nr 2

Walenty Baluk

Ukraińcy wobec integracji europejskiej

LUBLIN, listopad 2013

Po rozpadzie ZSRR Ukraina wybrała politykę balansowania na arenie międzynarodowej między Wschodem (Rosją) a Zachodem (UE i NATO). W ciągu dwóch dekad funkcjonowania niepodległego państwa władze w większym bądź mniejszym stopniu realizowały politykę wielowektorowości, polegającej na równoważeniu relacji z Rosją rozwojem stosunków z państwami Unii Europejskiej i Sojuszu Północnoatlantyckiego. Prowadzenie takiej polityki w średniookresowej perspektywie pozwoliło Ukrainie „bezboleśnie” zdywersyfikować zależność od Federacji Rosyjskiej. Jednak rozszerzenie w pierwszej dekadzie XXI wieku UE i NATO o państwa Europy Środkowo-Wschodniej istotnie zmieniło sytuację geopolityczną w regionie, zmuszając Ukrainę do dokonania wyboru na rzecz integracji europejskiej (UE) lub euroazjatyckiej (Unia Celna z Rosją, Kazachstanem i Białorusią – Euroazjatycki Związek Ekonomiczny). Z tego powodu niezwykle ważną kwestią jest stosunek obywateli do priorytetów polityki zagranicznej Ukrainy, szczególnie do członkostwa w Unii Europejskiej. W drugiej połowie lat 90-ch integracja europejska została jednym z podstawowych priorytetów ukraińskiej polityki zagranicznej.

Badania ukraińskiej opinii publicznej w kontekście jej stosunku do członkostwa Ukrainy w UE regularnie są prowadzone od 2000 roku przez wiodące ośrodki socjologiczne. Bardzo często podawane są w zestawieniu z odpowiedziami na pytania dotyczące innych kierunków polityki zagranicznej. Takie podejście daje pełniejszy obraz preferencji Ukraińców, wskazując niekiedy na poparcie dwóch wzajemnie wykluczających się kierunków geopolitycznego wyboru (europejskiego i euroazjatyckiego).

Badania prowadzone przez Instytut Socjologii Narodowej Akademii Nauk Ukrainy, Centrum Badań Społecznych i Politycznych oraz Fundacji „Demokratyczne Inicjatywy wykazały, że większość obywateli w latach 2000-2004 popierała członkostwo Ukrainy w UE.

Tabela 1. Poparcie Ukraińców dla członkostwa w UE (%)

	2000	2001	2002	2003	2004
Przeważnie nie popieram	9.6	8.0	15.0	10.0	11.7
Nie wiem	34.4	36.0	40.1	41.6	39.7
Przeważnie popieram	56.0	55.8	44.4	47.7	47.9
Nie odpowiedziało	0.1	0.2	0.6	0.8	0.6

Źródło: Н. Паніна (ред.), *Українське суспільство 1994-2004: соціологічний моніторинг*, Київ 2004, с. 16.

Jeszcze w połowie lat 90-ch ponad 40% obywateli domagała się ścisłej integracji Ukrainy w ramach Wspólnoty Niepodległych Państw. Nieskuteczność reintegracji oraz wielokrotna presja Rosji sprawiła, że w ciągu dekady poparcie dla tego kierunku integracji zmalało do kilkunastu punktów procentowych (13,2% w 2004 roku). Poparciem obywateli nie cieszyły się także postulaty ścisłej reintegracji z Federacją Rosyjską. Natomiast stosunkowo wysokim zaufaniem opinii publicznej cieszyła się koncepcja wschodniosłowiańskiej integracji wspólnie z Rosją i Białorusią (w latach 2001-2007 na poziomie 25-34%)¹. W tym okresie wyraźnie wzrasta także poparcie dla integracji europejskiej. Zatem nie tylko w ukraińskiej polityce zagranicznej toczy się rywalizacja między kierunkiem europejskim a euroazjatyckim, ale także w opinii publicznej.

Wyniki sondaży opinii publicznej prowadzone przez Centrum Razumkova w latach 2004-2012 potwierdzają poparcie obywateli Ukrainy na rzecz członkostwa w Unii Europejskiej. Dynamika tego poparcia wskazuje jednak na brak stabilnej większości. Najniższe poparcie na poziomie 40% odnotowano w 2005 roku, zaś najwyższe w 2010 roku, sięgające prawie 58% pozytywnych odpowiedzi respondentów. Spadek poparcia na rzecz integracji europejskiej po „pomarańczowej rewolucji” mogły spowodować dwie kwestie: 1) kryzys pomiędzy liderami w obozie pomarańczowym, 2) brak wyraźnej deklaracji ze strony UE w kwestii członkostwa Ukrainy. Z kolei rekordowe poparcie w 2010 roku można tłumaczyć: 1) próbą społecznej manifestacji, mającej wyrzucić presję na nowym rządzie Partii Regionów oraz 2) intensywnymi przygotowaniami do EURO – 2012.

Tabela 2. Poparcie Ukraińców dla członkostwa w UE (%)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Tak	44,7	40,1	48,5	54,2	44,7	44,4	57,9	51,2	48,4
Nie	28,6	36,1	32,0	29,5	35,2	38,3	25,0	30,3	29,2
Nie wiem	26,7	23,8	19,5	16,3	20,0	17,3	17,1	18,6	22,4

Źródło: Чи потрібно Україні вступати до Європейського Союзу? (динаміка, 2002-2012),
http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=387

¹ Zob. Н. Паніна (ред.), *Українське суспільство 1994-2004: соціологічний моніторинг*, Київ 2004.

Zmniejszenie liczby zwolenników członkostwa automatycznie prowadziło do zwiększenia liczby przeciwników. Najwięcej głosów przeciwnych odnotowano w latach 2005 i 2009, co można tłumaczyć wykorzystaniem tej kwestii, jako doniosłej społecznie, w elekcji parlamentarnej (2006) i prezydenckiej (2010).

Badania opinii publicznej przeprowadzone przez Fundację „Demokratyczne Inicjatywy” z grudnia 2012 roku wskazują, że 48% obywateli Ukrainy popiera członkostwo w UE, a przeciwnego zdania było 29% respondentów. Przyłączenie się Ukrainy do Unii Celnej (Euroazjatyckiego Związku Ekonomicznego) poparło 40% badanych, a 37% respondentów było innego zdania. Członkostwo Ukrainy w NATO popierało 15% badanych, zaś przeciwko opowiedziało się aż 60% ankietowanych.

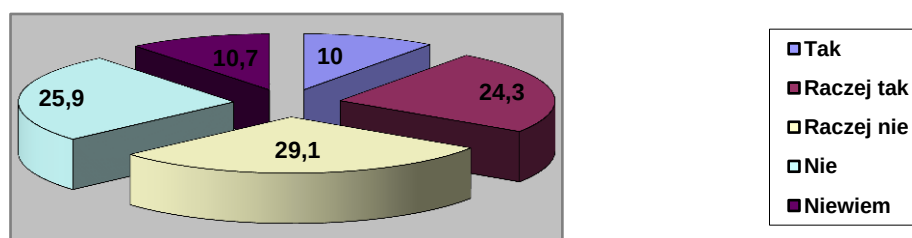
Odpowiadając na pytanie, do członkostwa w jakiej organizacji powinna dążyć Ukraina, 42% respondentów odpowiedziało, że do UE, zaś 32% badanych, że do Unii Celnej. Europejski kierunek integracji wspierają mieszkańcy zachodnich i centralnych regionów (65% i 50%), natomiast we wschodnich i południowych regionach dominują zwolennicy euroazjatyckiego kierunku (48% i 50%)².

W maju 2013 roku kolejne badania wykazały, że tylko 34% badanych uważa się za Europejczyków, wtedy jak przeciwnego zdania było 55% respondentów. Żeby się poczuć Europejczykami obywatele Ukrainy muszą: 1) osiągnąć odpowiedni poziom życia (58,8%), 2) mieć poczucie ochrony prawnej (40%); 3) szanować wartości demokratyczne i respektować prawa człowieka (32%); 4) podróżowania do Europy bez wiz (24,5)³.

² ЄС чи Митний союз? Куди хочуть іти громадяни? - загальнонаціональне опитування, http://www.dif.org.ua/ua/polls/2013-year/es-chi-mitnii-soyuz_-kudi-hochut-iti-gromadjani_---zagalnonacionalne-opituvannja-.htm

³ М. Золкіна, Українське суспільство: чи відчуваємо ми себе європейцями, http://dif.org.ua/modules/pages/files/1383652817_2758.pdf

Rys. 1. Czy Pan (i) czuje się Europejczykiem ? (%)

Źródło: М. Золкіна, Українське суспільство: чи відчуваємо ми себе європейцями , http://dif.org.ua/modules/pages/files/1383652817_2758.pdf

W mniejszym stopniu obywatele Ukrainy zwracają uwagę na wspólność kultury (5,8%) i znajomość języków (8,7%). Żeby się poczuć Europejczykami pragną także w sposób nieskrępowany dokonywać wyboru władz (14,6%). Część osób uważa (8,3%), że Ukraińcy nic nie muszą robić, ponieważ i tak są Europejczykami.

Należy podkreślić, że Ukraińcy coraz częściej, szczególnie młode pokolenie, popierają integrację swojego kraju z Unią Europejską. Jednak podchodzą do tego bardzo pragmatycznie, ponieważ UE dla nich to w pierwszej kolejności demokratyczne państwo prawa, które gwarantuje swoim obywatelom wysoki poziom życia. Takiej Ukrainy w Unii Europejskiej sobie życzą, dlatego jeszcze nie do końca uważają się za Europejczyków.